

מסכת נדרים דף מ.

• רבי חלבו חלש...

רבי חלבו חלה, יצא והכריז רב כהנא, רבי חלבו חולה, ויש ללכת לבקר,	
לא היה מי שמבקר, ראה רב כהנא שאינם מבינים את חשיבות ענין הביקור,	
אמר להם לחכמים, לא כך היה מעשה באחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה, שלא נכנסו חכמים לבקרו, ונכנס ר' עקיבא לבקרו, וראה ר' עקיבא שחדרו של החולה מלוכלך, וזה משפיע לרעה במצבו, וכבדו וריבצו לפני החולה בצווי ר' עקיבא, וחיה,	ואמר לו החולה לר' עקיבא, רבי החייתני על ידי מה שעשית בעבורי, יצא ר' עקיבא ודרש, כל מי שאינו מבקר חולים, כאילו שופך דמים, שהנכנס לבקר את החולה, דואג לכל צרכיו, וכשאינו נכנס, גורם לו שימות.

• כי אתא רב דימי...

כי אתא רב דימי, אמר,	
כל המבקר את החולה, גורם לו שיחיה,	וכל שאינו מבקר את החולה, אין מבקש עליו רחמים, לא שיחיה, ולא שימות (1)
(1) דהכי קאמר, פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות, כגון שמצטער החולה בחליו הרבה, ואי אפשר לו שיחיה, כדאמרינן בכתובות, דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער, אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים, כלומר דלימות רבי, ומשום הכי קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפילו לחיות, מפני שהיא תפלה יותר מועלת, ומי שאינו מבקר, אין צריך לומר שאין מועילו לחיות, אלא אפילו היכא דאיכא ליה הנאה במיתה, אפילו אותה הנאה זוטרת, אינו מהנהו	

• רבא, יומא קדמא דחליש...

ביום הראשון שחלה,	ואם לא התרפא, מיום שני למחלתו ואילך,
היה אומר לבני ביתו שלא לגלות לשום אדם שהוא חולה, כדי שלא יורע מזלו ויחמיר מצבו,	אמר לבני ביתו, צאו והכריזו ברחוב שחליתי (2)
(2) כדי שכל השונאני וישמע שחליתי, ישמח, וכיון דכתיב "ובנפל אויבך אל תשמח... פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפר", הרי שעל ידי שמחת אויבי לצרתי, יסור כעסו של ה' מעליי, ואז גם חליי יסור ממני, והאוהבני, יבקש עלי רחמים בתפלה	

מסכת נדרים דף מ.

• אמר רב...

כל המבקר את החולה, ניצול מדינה של גיהנם, שנאמר	
"אשרי משכיל אל דל,	אין דל אלא חולה, שנאמר "מדלה יבצעני", אי נמי מדכתיב "מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר"
ביום רעה ימלטהו"	אין רעה אלא גיהנם, שנאמר "כל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה"
ואם ביקר, מלבד שניצול מדינה של גיהנם לעולם הבא, שכרו בעולם הזה היא...	
"ה' יְשַׁמְרֶהוּ	מיצר הרע
וְיַחֲיֶהוּ	מן היסורין
וְאֶשְׂרָאֲרָץ	מכבדין אותו (או מתכבדין בו, שהוא צדיק ואין לו יסורין ומתחזקין באמונה)
וְאֶל־תִּתְּנֶהוּ בְּנֶפֶשׁ אִיבּוֹ"	שיזדמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו, ואל יזדמנו לו רעים כרחבעם, שחילקו את מלכותו

• תניא...

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, אם כשתשאל עצה,	
יאמרו לך ילדים "בנה",	וזקנים אומרים לך "סתור",
שמע לזקנים, ואל תשמע לילדים,	
ש"בנין" ילדים "סתירה",	ו"סתירת" זקנים "בנין", שבודאי תצמיח תועלת מ"סתירה" זו
וראיה לזה מרחבעם בן שלמה, ששמע לנערים ולא לזקנים, וגרם בכך שנחלק עם ישראל לשתי ממלכות, ומחמת כן היו מלחמות ביניהם ושפכו דמים לרוב, ולא עלו ישראל לרגל, ובסופו של דבר חרב המקדש וחרבו שתי הממלכות וגלו ישראל מארצם	

מסכת נדרים דף מ.

• אמר רב שישא בריה דרב אידי...

אל יבקר אדם את החולה,	
לא בשלש שעות ראשונות,	ולא בשלש שעות האחרונות של היום,
שבשלש שעות הראשונות, בדרך כלל, החולי מיקל בבקר, ויחשוב המבקר שהחולה נתרפא, ולא יבקש עליו רחמים	שבשלש שעות האחרונות, גוברת חולשתו, כי לקראת סוף היום החולי מתחזק, והמבקר חושב שמצב החולה הוא ללא תקווה, ומתייאש מלהתפלל עליו

• אמר רבין אמר רב...

מנין שהקב"ה זן את החולה,
שנאמר, "ה' יסעדנו על ערש דוי" (וידרש יסעדנו מלשון סעודה, אבל פשוטו מלשון תומך וחוזק, שה' יתמוך בחולה, ויחזקנו בהיות מוטל על מטת חליו)

• ואמר רבין אמר רב...

מנין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה,
שנאמר, "ה' יסעדנו על ערש דוי" (שלפי הדרשה, "על ערש דוי", היינו שה' למעלה מן המטה)
תניא נמי הכי,
הנכנס לבקר את החולה, לא ישב, לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל ולא על גבי כסא, אלא מתעטף ויושב על גבי קרקע, מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה, שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי" כתב הר"ן - ואיכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע, שנמצא מבקר גבוה ממקום שכינה

מסכת נדרים דף מ.

• ואמר רבין אמר רב...

מטרא במערבא, סהזא רבה פרת,	
דכשירד מטר בארץ ישראל, מעיד עליו פרת בבבל, שכל שהוא גדול, בידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן, ירדו גשמים בארץ ישראל,	
ונפקא מינה שאסור לטבול בו, לפי שאין מי גשמים הנוטפין (מי גשמים) מטהרין בזוחלין, אלא באשבורן, כלומר דקו וקיימי,	כדתניא בספרי, אי מה מעיין מטהר בזוחלין, אף מקוה מטהר בזוחלין, ת"ל אך מעיין ובור, מעיין מטהר בזוחלין, ומקוה (מי גשמים) באשבורן,
הלכך כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין, אסור, והיינו כשהנהר גדול הרבה,	
אבל אם הי הולך לאטו, או שלא נתרבה אלא מעט, דליכא לספוקי ברביית נוטפין, שרי, כדתניא בתוספתא, העיד ר' אלעזר בר צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים	

• ופליגא דשמואל...

דאמר שמואל, נהרא מכיפיה מתברך,
מכיפיה היינו מסלעו, כלומר ממקורו הוא מתגדל, שאע"פ שאנו רואים שכשהגשמים יורדין, נהרות מתרבים, עיקר רבויין ממקורן הוא, כדאמרינן במסכת תענית, אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה, שאין תהום עולה לקראתו טפחיים, ונמצא שלעולם זוחלין רבין על הנוטפין, דהא לטפח של גשמים, איכא טפחיים דמעין, הלכך לשמואל מותר לטבול בנהרות לעולם, אפילו כשראה לעין נתרבו הרבה מחמת המטר

• סיכום

אם מותר לטבול בנהרות לעולם	רבו נוטפין על הזוחלין	
כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין, אסור, שאין יכול לטבול במי גשמים בזוחלין (בנהר) אלא באשבורן (מקוה)	יש חשש שרבו נוטפין על הזוחלין	רבין אמר רב
מותר לטבול בנהרות לעולם, שלעולם בנהרות הזוחלין (מים ממקורן) רבו על הנוטפין (מי גשמים)	אין חשש, דלעולם זוחלין רבין על הנוטפין	שמואל

מסכת נדרים דף מ

• הקדמה - משנה במסכת פרה

המים המכזבין פסולין למים חיים של פרה אדומה,	
והני מילי שמכזבין בלא טענה,	אבל המכזבין מחמת טענה,
שאע"פ שאין מכזבים אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע, פסולין,	כגון בפולמוסיות ובשני בצורת,
דחיישין שמא הזוחלין בנהר מי גשמים הן	כשרין, דידועין שמי נהר הם, שכשר בזוחלין

• ופליגא דשמואל אדשמואל

דאמר שמואל, אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד, והכי פירוש,	
אין המים מהטרין בזוחלין אלא פרת וכיוצא בו,	שאינו מכזב לעולם, ולמעוטי מים המכזבין הוא דקאמר פרת,
ואפילו בפרת וכיוצא בו שאינו מכזב,	לפי שביומי תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים,
אינו מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה מי שאינו בקי בו,	ולפיכך אפילו מי שאינו בקי בו,
אלא ביומי תשרי בלבד,	אין לו לחוש שמא רבו עליו נוטפין
אבל אה"נ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו,	מותר לטבול אפילו בכל השנה, דכל שהוא רואה שלא נתרבה
	על מה שהוא זוחל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לרבו נוטפין,
	טובל בו בכל השנה (1)
וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרבה כל כך	אפילו בתשרי
עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נוטפין,	אינו טובל בו
ושמואל דאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת בימי תשרי בלבד,	
שמואל סתמא קאמר, דאפילו בנהרות שאין מכזבין,	
אם אינו בקי, יש לו לחוש כל השנה ברבוי הנוטפין, וביומי תשרי אין לו לחוש	
(1) דכיון דכולא חששא משום שמא ירבו נוטפין על הזוחלין היא, כל שאנו בקיאים בפרת ביומי תשרי כמה היא עלייתו, וכן בשאר נהרות,	
וידועין אנו בהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך, ואפילו בשעת יובש גדול,	
כל שאין אנו רואים בו כי אם אותו שיעור, כשר לטבול בו, דהא ליכא למיחש לשמא ירבו נוטפין על הזוחלין	

• סיכום בפליגא דשמואל אדשמואל

מים שאין מכזבין (פרת וכיוצא בו)	
אם הוא בקי, מותר כל זמן שהוא רואה	ואם אינו בקי בו, אינו מותר אלא בתשרי בלבד,
שלא נתרבה על מה שהוא זוחל בתשרי	לפי שאין עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים,
מים המכזבין	
בין שהוא בקי ובין שאינו בקי,	דכיון שפעמים שמכזבין, חוששין בהם לגשמים או להפשרת שלגים, ושרבו הנוטפין
פסולין לעולם,	על הזוחלין, ומי גשמים (נוטפין) פסולין בזוחלין, ואינם כשרים אלא באשבורן

מסכת נדרים דף מ.

• אבוב דשמואל...

אבוב דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן, ומפצי (מחצלאות) בתשרי
אבוב דשמואל עשה מקוואות לבנותיו בימי ניסן, שהיה חושש להפשרת שלגים, לכן לא היה מניחן לטבול בזוחלין,
ובימי תשרי עשה מחצלאות והיה נותן תחת רגליהם משום טיט דלא ליהוי חציצה, אי נמי לצניעותא בעלמא,
והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש לנוטפין,
וכתב הר"ן דכך פרשו, אלא דאין הלשון נוח לו,
דהוה ליה למימר עביד להו מקוואות לבנתיה כולה שתא, ומפצי ביומי תשרי,
ולכן פירש הר"ן שבנותיו של אבוב דשמואל לא היו טובלות בנהר בימות החורף בגלל הקור, אלא היו טובלות במקוואות שבבנתיהן,
ובימי ניסן היה מתקין להן מקוואות בנהר, אך לא טבלו בנהר גופו משום שרבו אז הנוטפין על הזוחלין,
ורק בימי תשרי היה מתקין להן מפצים וטבלו בנהר גופו

• סיכום

אם מותר לטבול בנהרות לעולם	רבו נוטפין על הזוחלין	
כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין, אסור	יש חשש שרבו נוטפין על הזוחלין	רבין אמר רב
מותר לטבול בנהרות לעולם	אין חשש, דלעולם זוחלין רבין על הנוטפין	ופליגא דשמואל
כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין, אסור	יש חשש שרבו נוטפין על הזוחלין	ופליגא דשמואל אדשמואל
כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין, אסור	יש חשש שרבו נוטפין על הזוחלין	אבוב דשמואל